

Uključenost žena u strategiju ruralnog razvoja

Ana Barbič

Odsjek za agronomiju, Biotehnološki fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

SAŽETAK U prvom dijelu autorica obrađuje pristup oblikovanju strategije cjelovitoga i održivog razvoja seoskih zajednica u Sloveniji. Izlaže pregled relevantnih dosadašnjih nastojanja u znanosti, istraživanju i obrazovanju te određuje ulogu države u poticanju razvoja sela s osobitim naglaskom na Programu ruralnog razvoja Republike Slovenije 2004.-2006., koji namjenjuje posebnu pozornost područjima s ograničenim mogućnostima za poljoprivrednu djelatnost. Slijedi autoričin prijedlog pristupa oblikovanju strategije cjelovita i održivoga razvoja seoskih zajednica, što ga čine ovi koraci: imenovanje nadležne državne komisije, izrada strategije, određivanje mehanizama njezina ostvarivanja, implementacija strategije i praćenje rezultata.

Drugi dio štiva temelji se na nužnosti uključivanja (seljačkih) žena u strategiju ruralnog razvoja na temelju dokumenata EU i Republike Slovenije, koji postavljaju zahtjev za jednakopravnošću žena u gospodarskom i društvenom životu ruralnih zajednica. Iz pregleda akcija (savjetovanja, istraživanja i pokušaja oblikovanja strategija) razvidno je u Republici Sloveniji u ostvarivanju načela jednakih mogućnosti obaju spolova u poljoprivredi i u selu mnogo učinjeno, premda autorica drži da će se to načelo u praksi najlakše ostvarivati, ako će (seoske) žene biti neizostavna sastavnica projekata/programa cjelovitoga i održivog razvoja seoskih zajednica.

Ključne riječi: strategija razvitka seoskih zajednica, oblikovanje, uključenost poljoprivrednica, Slovenija

Primljeno: 9. svibnja 2005.

Prihvaćeno: 2. lipnja 2005.

1. Uvodna pripomena

Zbivanja i u prirodi i društvu složena su te međusobno povezana i suovisna. Zato ih, na jednoj strani, treba proučavati u motrištu različitih struka, a na drugoj, u praksi usklađivati interese zaštite izvora/prirode s interesima društveno-ekonomskoga razvoja. Sve većoj suovisnosti i preplitanju različitih područja društvenoga djelovanja znatno pridonose suvremeni globalizacijski procesi i informacijske teh-

nologije, radi kojih je, kako je ustanovio Mlinar (2004.: 69), »u tijeku intenzivno prožimanje sadržaja negdanjih 'čistih' i međusobno isključujućih kategorija, npr. grada i sela, rada-stanovanja-prometa-rekreacije, (sub)lokalne i svih viših ravni teritorijalne organizacije itd. Sukladno tome mora se mijenjati i discipline okvire spoznavanja i institucionalne okvire usmjeravanja društveno-prostornih promjena«. Zato se također seljankama i seljačkim obiteljima nije moguće baviti odvojeno od cjelovitoga i održivog razvoja seoskih zajednica, nego naprotiv kao njegovom važnom sastavnicom.

U ovom radu zato tragamo za odgovorom na dva pitanja:

- (1) Kako utvrditi optimalan pristup ozbiljenju cjelovita i održivog razvoja seoskih zajednica?
- (2) Kako u takav pristup ugraditi teme, koje se odnose na seljanke i seljačke obitelji te spolnu (ne)jenakost u poljodjelstvu i selu?

2. Pristup oblikovanju strategije cjelovitoga i održivog razvoja na državnoj ravni

Postavimo li kao cilj postizanje odnosno ozbiljenje cjelovitoga i održivog razvoja seoskih zajednica na ukupnom ruralnom prostoru države, najprije moramo ustanoviti stanje u području znanosti/istraživanja i obrazovanja te odrediti ulogu države u poticanju i financiranju lokalnih razvojnih projekata. Tek se na osnovi takvih spoznaja može predložiti pristup oblikovanju prikladne razvojne strategije cjelovitoga i održivog razvoja seoskih zajednica na razini države.

2.1. Određivanje stanja

Određujući stanje, ne namjeravamo dati iscrpan pregled događanja i postignuća u razmatranom području, nego jedino upozoriti na neke činjenice, relevantne za oblikovanje državne strategije cjelovitoga i održivog ruralnog razvoja.

Znanost i istraživanje. Zamisao o cjelovitom pristupu razvoju sela (Barbič, 1985.) pojavila se u Sloveniji takoreći istodno i neovisno o prvih 12 projekata cjelovitoga razvoja u državama članicama EEZ (Europske ekonomske zajednice), predstavljenih na Europskom simpoziju o cjelovitu ruralnom razvoju (*The European Symposium on Integrated Rural Development*) u Wageningenu, 23. do 25. lipnja 1985. (Ulbricht, 1986.). Kao jedina sudionica iz država nečlanica EEZ (Ulbricht, 1986., List of participants: 11), na simpoziju sam dobila potvrdu domaće zamisli o cjelovitom pristupu razvoju četiriju susjednih mjesnih zajednica (Dobrnica, Sela-Šumberk, Knežja vas, Svetinje) u općini Trebnje. Pokretačica projekta bila je Mara Rupena-Osolnik, kao jugoslavenska predstavica u Radnoj skupini za žene i seljačku obitelj u ruralnom razvoju (*Working Party for Women and Rural Family in Rural Development*) pri FAO Europskoj komisiji za poljo-

privredu. Pobuda za izvedbu projekta konkretizirana je 1983. godine na FAO stručnom savjetovanju o ženama i pluriaktivnosti u Ljubljani, 13. do 17. lipnja 1983. (*FAO Technical Consultation on Women and Pluriactivity*). Projektna studija cjelovitoga razvoja četiriju mjesnih zajednica u općini Trebnje, što ju je izveo Odsjek za agronomiju Biotehnološkog fakulteta Univerze E. Kardelja u Ljubljani uz povremeno sudjelovanje FAO-savjetnika, dovršena je u prosincu 1988. (*Developmental Project »Trebnje«*) i u skraćenom obliku objavljena 1991. (Barbič, Kovačič, Rupena-Osolnik, 1991.).

Devedesetih godina u Sloveniji su objavljene barem tri monografije, što obraduju cjelovit pristup razvoju ruralnih zajednica: Prihodnost slovenskega podeželja: prostor, prebivalci in gospodarske dejavnosti – *Budučnost slovenskoga podeželja: prostor, stanovnici i gospodarske djelatnosti* (Barbič, ur., 1991.), Celovit razvoj podeželja – Izhodišča, sestavine in problemi celovitega razvoja podeželja v Sloveniji: zbornik posveta – *Cjelovit razvoj seoskog prostora – ishodišta, sastavnice i problemi integralnog razvoja seoskog prostora u Sloveniji: zbornik savjetovanja* (Kovačič, ur., 1995.) i Razvojno-tipološka členitev podeželja v Republici Sloveniji – *Razvojno-tipološka raščlamba ruralnog prostora u Republici Sloveniji* (Kovačič, Gosar, Fabijan et al., 2000.).

Obrazovanje. U Sloveniji se trenutno provodi barem tri postdiplomska programa relevantna za razvoj uz očuvanje prirode i zaštitu izvora: Interdisciplinarni studij prostornoga i urbanističkoga planiranja na Fakultetu za građevinarstvo i geodeziju Sveučilišta u Ljubljani, Studij zaštite prirode na Biotehnološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani i Studij zaštite okoliša na Politehnici u Novoj Gorici. Mada je u tim primjerima više riječ o multidisciplinarnom (obrada iste teme/područja iz motrišta pojedinih struka), nego o interdisciplinarnom (istodobna obrada teme/područja iz motrišta različitih stroka) pristupu, potonji je zastupljen barem u seminarskom i terenskom radu te magistarskim radovima. Teme, što se bave ruralnim razvojem, uređenjem seoskoga prostora, zaštitom prirodne i kulturne (pokretne i nepokretne) baštine, uvrštene su pak u pojedine predmete na dodiplomskom studiju brojnih fakulteta.

S pristupima razvoju sela i izvođenju konkretnih razvojnih projekata bili su devedesetih godina upoznati također savjetodavci/savjetodavke poljoprivredne savjetodavne službe na posebnim obrazovnim seminarima, za koje su pripremljena gradiva svih predavača/predavačica (Pristop k razvoju podeželja, 1. zvezek, 1992.; Pristop k razvoju podeželja, 2. zvezek, 1994.).

Uloga države u poticanju razvoja sela. Republika Slovenija razmjerno je rano počela poticati i (su)financirati lokalne razvojne projekte, sukladno pristupu »odozdo prema gore«, kakav podupire Europska Unija već od osamdesetih godina i kojeg se uglavnom ostvaruje u Leader-programu. Već kao kandidatkinja za članstvo u EU Slovenija je sudjelovala na konferencijama/seminarima Leader programa, a kao članica EU od 1. svibnja 2004., pak, može se natjecati za sredstva iz toga programa.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i prehrane Republike Slovenije od 1991. (su)financira izradu prijedloga konkretnih razvojnih projekata u pravilu manje razvijenih ruralnih zona Slovenije u *Cjelovitom programu razvoja seoskog prostora i obnove sela* – Celosni program razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV). Lokalne razvojne projekte, pak, financijski podupiru i pojedine općine, u prvome redu one, čija uprava ima vlastitu razvojnu viziju te je prijemčiva za poticaje mjernih zajednica i nevladinih organizacija na svom području.

U stručnim krugovima prevladava dojam da su glede uloženi sredstava (financijska sredstva i dragovoljan rad domaćina) učinkovitiji projekti CRPOV i općina što su zahvatili šire područje (npr. selo, skupinu sela, mjesnu zajednicu, općinu) i vrlo parcijalni projekti (npr. obnova seoske kapelice, seoskoga kala) unutar velikih što razvoju pristupaju cjelovito, tj. u planiranju razvoja polaze od prostornih zadanosti, postojećih gospodarskih djelatnosti i raspoloživih ljudskih potencijala, a razvojne programe smještaju u suvremene globalizacijske procese i događanja uz isticanje lokalnih posebnosti. Takvi su projekti ipak prije bili izuzetak nego pravilo.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i prehrane, osim projekata CRPOV, od godine 2002. provodi mjere programa ruralnog razvoja (PRP) Republike Slovenije. Prvi takav program važio je za razdoblje 2002.-2004., drugi, što ga se trenutno izvodi, odnosi se na razdoblje 2004.-2006. (Program razvoja podeželja za Republiku Sloveniju 2004-2006, 2004.) i prikazujemo ga ugrubo.

Najprije treba istaknuti da je program namijenjen provedbi mjera poljoprivredne strukturne politike, sukladno Zakonu o poljoprivredi (Zakon o kmetijstvu, 2002.) te uredbama Vijeća Europske zajednice (1999.-2004.) o potpori ruralnog razvoja iz Europskoga poljoprivrednoga usmjeravajućega i jamstvenog fonda (EKUJS). Program je vrlo opsežan i podrobno određuje, u prvome redu, ciljeve i mjere za njegovu izvedbu u poljoprivrednim djelatnostima, uz naglasak na zone ograničenih mogućnosti za poljoprivrednu djelatnost (OMD), a istodobno samo načelno određuje »strategiju i ciljeve«, što ih navodimo doslovce:

»Strategija razvoja ruralnog prostora počiva na činjenici da je u interesu slovenske poljoprivrede razviti transparentan i dugoročan sustav s jasnim očekivanjima koji će seljacima omogućiti prihvaćanje dugoročnih planova njihovih gospodarstava i pružiti specifične uvjete gospodarenja. Slično vrijedi i za šumarstvo i prehrambeno-prerađivačku industriju, što su važne ekonomske osnove razvoja slovenskoga sela. Sektorski usmjereni razvojni programi moći će se u okviru PRP-a razviti u cjelovite programe, što će uvažavati da je bit poljoprivrednoga, ali i općega gospodarskoga i socijalnog razvoja, optimalna uporaba domaćih izvora istodobno s očuvanjem i zaštitom prirode i prirodnih izvora, poštujući multifunkcionalnu ulogu poljoprivrede u društvu.

Cjelovit pristup omogućit će očuvanje gustoće naseljenosti ruralnog prostora te sunaravno korištenje šuma i zaštitu prirodne i kulturne baštine, što je tijesno ve-

zано s očuvanjem i osiguranjem radnih mjesta u seoskom prostoru – u poljoprivrednoj proizvodnji i šumarstvu, s razvojem dopunskih djelatnosti na gospodarstvima (prerada, turizam, obrt), s razvojem dodatnih radnih mjesta u selu (organiziranje prodaje uroda i proizvoda, uslužne djelatnosti) te s uvođenjem alternativnih metoda poljoprivredne proizvodnje i prerade, uz osobit naglasak na zaštitu okoliša (skrb za životinje, dosizanje ekoloških standarda, visoka kakvoća hrane).

PRP je namijenjen pospješivanju i prestrukturiranju poljoprivrede, osiguravanju postupnoga povećavanja učinkovitosti uzgoja i prerade te konkurentnosti poljoprivrede. Izjednačenjem visokih troškova proizvodnje na OMD-u i podupiranjem okolini prijateljskoga gospodarjenja postići će se i ekonomski učinak, što će omogućiti bolju kvalitetu življenja u selu i očuvanje tih područja također za aktivnosti kao što su turizam i rekreacija.

Opisanu strategiju prihvatile su i druge strukovne organizacije i udruge, koje sudjeluju odnosno uključene su u razvoj sela. Te su organizacije nedvojbeno istaknule potrebu nastavljanja izvođenja odnosno povećavanja izravnanih plaćanja za OMD i poljoprivredno-ekološke mjere.

Ključnu važnost ima i rastući opseg obrazovanja. Znanje će, osim profesionalizacije, pridonositi osvještenju o nužnosti boljšega poslovnoga povezivanja i udruživanja na ruralnom prostoru i usmjeravanju kvalitetnijoj proizvodnji hrane, što će biti korisno i proizvođačima i potrošačima.

Cjelovita je strategija bila utemeljena na:

- jačanju multifunkcionalne uloge poljoprivrede,
- uravnoteženome i integralnom razvoju seoskog prostora, zaštiti okoliša, najprije tala i voda, od onečišćenja i degradacije,
- osiguravanju naseljenosti očuvanjem radnih mjesta i stjecanjem primjerenoga dohotka na gospodarstvima,
- proizvodnji visoko kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda i životinja,
- poboljšanju strukture poljoprivrede (socio-ekonomske strukture)« (Program razvoja podeželja za Republiku Sloveniju 2004-2006, 2004.: 54).

Za našu su temu napose relevantna dva upozorenja iz Programa, i to: potreba za studijama i istraživanjima te jednake mogućnosti za žene i muškarce (Program razvoja podeželja za Republiku Sloveniju 2004-2006, 2004.: 117, 55-56).

Većoj učinkovitosti projekata CRPOV i državnih programa ruralnog razvoja posredno bi mnogo pridonosila, također, relevantna temeljna istraživanja u koja država ulaže premalo sredstava »radi interesa koji otklanjaju stručnost i red na svim razinama planiranja« (Prosen, 2004.: 5). Iako se citirane riječi odnose na znanost o prostoru, one jednako vrijede za sociologiju, jer su temeljna istraživanja ruralne i razvojne sociologije, sociologije lokalnih zajednica, sociologije upravljanja

ljudskim potencijalima i temeljna istraživanja drugih društvenih i humanističnih znanosti nužna u stvaranju teorijskih polazišta cjelovita i održivoga razvoja suvremenih društava.

Unatoč toj kritičkoj ocjeni, zaključujemo da u Sloveniji ima mnogo, premda možda stvarno još nedovoljno teorijskoga znanja i praktičnih iskustava u zasni- vanju i izvedbi razvojnih projekata u ruralnom prostoru. Povezivanje bi nedvojbe- no unijelo novu kakvoću u pripremu i provedbu konkretnih razvojnih projekata, što barem neki pokretači projekata lokalnoga razvoja već koriste.

2.2. Prijedlog pristupa oblikovanju strategije cjelovita i održivog razvoja slovenskoga ruralnoga prostora

Rječnik slovenskoga književnoga jezika (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1985.: 917) određuje strategiju kao postupak, način postizanja određenoga cilja. U raz- matranom je primjeru cilj strategije cjelovit i održiv razvoj slovenskoga seoskoga prostora, kakav bi, na jednoj strani, osiguravao dugoročno očuvanje izvora, a na drugoj, omogućivao kvalitetno življenje seoskom stanovništvu.

Isbodišta. Kakvoća življenja u selu, što uključuje i pojedinca i socijalni razvoj te uvjete življenja i blagostanje cijele lokalne zajednice, također je vodeća tema pro- grama Leader + za razdoblje 2000.–2006., što ga se financira iz strukturnih fondova EU. Taj program uspostavlja povezanost kakvoće življenja i gospodarskoga razvoja. Nove usluge i stručna osposobljenost stanovništva otvaraju nove mo- gućnosti zapošljavanja. Bolja kakvoća življenja u selu, pak, pridonosi također većoj privlačnosti ruralnog prostora za nova poduzeća (*Quality of life in rural areas: building towards the future with Leader experience*, october, 2004).

Europska komisija (*Commission of the European Communities*) već je srpnja 2004. pripremila Prijedlog Uredbe Vijeća o potpori ruralnog razvoja iz Europsko- ga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (*Proposal for a Council regulation on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Deve- lopment*, 2004.) za razdoblje 2007.-2013. s ovim ciljevima:

- Povećati konkurentnost poljoprivrednog sektora na osnovi potpore prestruk- turiranju (1: ekonomska os).
- Poboljšati okoliš i ruralni prostor potporom upravljanju zemljištem, uključivši akcije razvoja seoskog prostora, povezane s područjima Nature 2000 (2: eko- loška os).
- Povećati kakvoću življenja poticanjem diverzifikacije gospodarskih djelatnosti mjerama namijenjenima poljodjelstvu i drugim djelatnostima u ruralnom pro- storu (3: socijalna os) (*Proposal for a council regulation on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development*, 2004.).

Prijedlog podrobno određuje mjere za pojedina područja/osi, koje i nisu nešto posve novo, premda pokazuju neke nove naglaske u politici ruralnoga razvoja, što ih je izložila i nova povjerenica Europske komisije za poljodjelstvo Mariann Fischer Boel u ispitivanju pred Komisijom za poljodjelstvo Europskoga parlamenta 6. listopada 2004. Osim jačanja konkurentnosti poljodjelstva, iznijela je još tri stvari, osobito važne za strategiju održivoga razvoja slovenskoga seoskog prostora. To so: inovativnost, stvaranje novih mogućnosti mladima i poboljšanje kakvoće življenja na europskomu ruralnom prostoru. Osobito je poduprla multifunkcionalnost agrarne politike EU: »Ne prihvaćam američki model poljodjelstva. Ne mogu se pomiriti s praznjenjem seoskog prostora. Na njemu mora biti mjesta za obiteljska gospodarstva« (European Commission Directorate-General for Agriculture, *Newsletter*, December 2004/January 2005).

Važno, i na državnoj ravni prihvaćeno, polazište oblikovanja strategije cjelovita i održivoga razvoja slovenskoga ruralnog prostora cilj je postavljen u programu razvoja seoskog prostora 2004.-2006., tj. »poduprijeti dosljednu provedbu razvojne politike u ruralnom prostoru te povezivati različite sektore, kako bi se trajno poboljšalo kakvoću življenja i rada ljudi u ruralnim zonama uz istodobno dugoročno i uravnoteženo poboljšanje svih triju komponenta razvoja: (1) ekonomske, (2) socijalne i (3) ekološke« (Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006, 2004.: 138).

Prijedlog pristupa oblikovanju strategije cjelovitoga i održivoga razvoja slovenskoga ruralnog prostora predviđa više koraka:

- a) *Imenovanje državne komisije za cjelovit i održiv razvoj slovenskoga ruralnog prostora* (možda pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i prehrane) od predstavnika državne uprave, stručnjaka, predstavnika izvedbenih organizacija te lokalnih zajednica i nevladinih organizacija, koji imaju iskustva s izvedbom uspješnih lokalnih projekata. Glavne bi zadaće Komisije bile: oblikovanje strategije, određenje mehanizama njenoga ostvarivanja, utvrđivanje financijskih izvora i stručnih potpora za implementaciju strategije te osiguranje prihvaćanja ostvarivanja strategije.
- b) *Izrada strategije* zadaća je posebnoga interdisciplinarnog istraživačkog projekta koji bi, temeljem postojećega znanja i iskustava te novih zamisli, oblikovao državnu strategiju cjelovita i održivog razvoja ruralnih pojaseva, sukladno zaštitnima i razvojnim lokalnima i državnim interesima. Strategija mora, osim tematskih dijelova, ravnati i nositelja/izvođača njenoga ostvarivanja, odrediti i moguće financijske izvore.
- c) *Određivanje mehanizama poticanja/povezivanja te stručne potpore* lokalnima, regionalnim, međuregionalnima i međudržavnim projektima održiva razvoja, kakvi su:
 - Različiti oblici obrazovanja, u prvome redu oni, što ih organizira i omogućuje sudjelovanje EU, i kakve, sudeći po dosadašnjoj praksi, polaze prije svega državni službenici, umjesto predstavnika udruženja poljoprivrednih

proizvođača i nevladinih organizacija, koji se bave određenom djelatnošću i izvode konkretne projekte.

- Uspostava mreže za pridobivanje sredstava i umreženog stručnoga savjetovanja za glavna tematska područja razvojnih projekata.
 - Određivanje mehanizama povezivanja pojedinačnih projekata na lokalnoj, regionalnoj, državnoj i međudržavnoj ravni.
- d) *Implementacija strategije*, tj. prijenos u praksu tek pokazuje stvarnu vrijednost postavljene strategije. Naravno da su teoretičari i praktičari svjesni brojnih prepreka i teškoća, što se mogu pojaviti na putu uspješna oživotvorenja donesene strategije, premda njihovo rješavanje može biti osobit izazov tvorcima i izvođačima strategije. Uspješna primjena ma kakve strategije zahtijeva promišljene akcije, kakve uključuju usklađivanje brojnih aktera i aktivnosti (Heide, Groenhang, Johannessen, 2002.).
- e) *Pribvaćanje ozbiljavanja strategije u konkretnim razvojnim projektima* nužno je barem zbog dvaju razloga. Prvo, ono tvorcima strategije daje povratne informacije, na osnovi kojih se strategiju mijenja i dopunjuje. Drugi je razlog u vezi s nužnošću nadzora nad ostvarivanjem pojedinih faza konkretnih projekata s motrišta postavljenih ciljeva i uporabe sredstava, predviđenih za njihovo postizanje.

Prikazan pristup oblikovanju strategije cjelovita i održivog razvoja slovenskoga seoskoga prostora nije pristup »odozgo prema dolje«, nego samo dopuna dosad u slovenskoj praksi prevladavajućeg »pristupa odozdo prema gore«, što je nužna faza oblikovanja »partnerskoga pristupa«, pri čemu država te ruralne lokalne zajednice i drugi lokalni akteri nastupaju kao jednakopravni partneri.

Prvu prigodu za uvažavanje predstavljenog pristupa čini priprema nacionalnog programa razvoja ruralnog prostora do 2013. godine, što ju je u veljači 2005. naručilo Ministarstvo poljodjelstva, šumarstva i prehrane (Šoštarič, 2005.).

3. Uključenost žena u strategiju razvitka sela

Spolnu nejednakost u samostalnoj državi Sloveniji, kao u svima postsocijalističkim državama, tretiralo se je rubnom temom (Jogan, 2000.a). Razmotri li je se pozornije, tema je usmjerena u prvime redu redomestifikaciji žena (Jogan, 2000.b: 16).

Za postizanje jednakopravnosti žena, odnosno za povećanje ženske moći u društvu, potrebna su bar dva uvjeta: ekonomska samostalnost žena (Jogan, 2000.b: 13) i njihova primjerena zastupljenost u političkom životu. Prema nalazu M. G. Antić (2000.: 136), žene postsocijalističkih država srednje i istočne Europe su se »umiješale u politiku«, ali još nisu njeni normalni akteri.

Tvrđnje o spolnoj nejednakosti u razvijenima suvremenim demokratskim društvima, i u Sloveniji, vrijede jednako, ako ne u većim razmjerima za slovenske

seljačke/seoske žene. Da bi se pospješilo proces njihova jednakopravnoga uključivanja u gospodarska i društvena zbivanja, Europska poljoprivredna komisija 2002. izričito je naglasila kako spolna jednakost mora postati središnjom temom programa ruralnog razvoja. To pak, riječima Franza Fischlera, znači podupiranje politika kakve potiču ulogu žena u ekonomiji i smanjuju razinu ženske nezaposlenosti u seoskim područjima (European Commission, *Newsletter*, June 2002).

Dvije godine poslije (2004.) u Prijedlogu Uredbe Vijeća o potpori ruralnog razvoja iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (*Proposal for a Council regulation on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development*, 2004.: 7) uzduž triju osi (ekonomske, ekološke, socijalne) među sedamdesetak preporučili su samo u jednoj, tj. u sedmoj preporuci istaknuto, poticanje jednakosti žena i muškaraca, dok seljačke/seoske žene među nabrojenim prioritetima ruralnog razvoja uzduž triju osi nisu posebno navedene. Znači li to kako je, prema prosudbi Europske komisije za poljodjelstvo, spolna jednakost u poljodjelstvu/selu već postignuta ili bar na zadovoljavajućoj ravni? Ili možda spolna (ne)jednakost u poljodjelstvu/selu trenutno nije »pomodna« tema ove Komisije? Umjesto traganja za odgovorom na postavljen upit, optimistično pretpostavljamo da će države članice EU u programima ruralnog razvoja za razdoblje 2007.-2013. jednakosti spolova usmjeriti potrebnu pozornost i oblikovati prikladne strategije za njeno postizanje.

3.1. Određenje stanja

Od godine 1980., otkad proučavam te, više ili manje aktivno, sudjelujem u nastojanjima za poboljšanje položaja žena poljoprivrednica u obitelji, na gospodarstvu i u društvu, bilo je u Sloveniji više akcija (savjetovanja, seminara, istraživanja, pokušaja oblikovanja akcijskih planova), što bi seoskim ženama omogućile ekonomsku samostalnost, kao uvjet odnosno prvi korak ka njihovoj jednakopravnosti u obitelji, na gospodarstvu i u društvu.

Na ovome mjestu ne izlažem iscrpan pregled svih akcija, što se odnose na seljačke/seoske žene ili im nude stručnu potporu u nastojanjima za veću moć u društvu. Omeđujem se na akcije (savjetovanja, stručnu građu, istraživanja) u kojima sam sudjelovala ili ih dobro poznajem.

3.1.1. Poljoprivredna savjetodavna služba

Konstanta je u davanju stručne pomoći seljačkim ženama u svima područjima njihova života i rada poljoprivredna savjetodavna služba, koja u Sloveniji djeluje od 1953., od početka sedamdesetih, pak, posebno skrbi o / savjetuje seljanke i seljačke obitelji. Rad savjetodavne službe obuhvaća od organiziranja izobrazbe (predavanja, tečajevi, stručne ekskurzije), izložba kulinarskih proizvoda te proizvoda (kućnog) obrta do individualnoga savjetovanja seljanki i seljačke obitelji.

Poljoprivredna savjetodavna služba, od 2000., djeluje u okviru Poljoprivredno-šumarske komore Slovenije (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije) a Sektor za poljoprivredno savjetovanje ima devet odjela, od kojih se dva odnose na poljoprivrednicu i seljačku obitelj (Odjel za seljačku obitelj i dopunske djelatnosti i Odjel za rad s društvima i seoskom mladeži). Praktični pristupi, što ih je desetljećima u radu sa seljačkim ženama, seljačkom obitelji i seljačkom/seoskom mladeži razvijala poljoprivredna savjetodavna služba, tradicija su i neizostavan dio poljoprivrednoga savjetovanja.

3.1.2. Konferencije, savjetovanja, radionice

Spomenuta *Stručna konzultacija o ženama i pluriaktivnosti* (Ljubljana, 13. do 17. lipnja 1983.) bila je namijenjena poticanju dopunskih djelatnosti na obiteljskim gospodarstvima kao prigodi za ekonomsku neovisnost seljačkih žena na poljoprivrednome gospodarstvu, projekt »Trebnje« kao konkretizacija razvoja poljodjel-skih i dopunskih djelatnosti na odabranom području bio je, pak, postavljen kao projekt cjelovitoga razvoja četiriju manje razvijenih mjesnih zajednica u čistokraj-obraznom dijelu općine Trebnje. U projektu tako nije bila usmjerena osobita pozornost seljačkim ženama. Kasnije je u Sloveniji bilo još nekoliko međunarodnih seminara o (seljačkim) ženama i njihovu uključivanju u gospodarske i društvene procese u okviru FAO-a, što su pridonijeli ponajprije osvješćenju stručne i političke javnosti o nužnosti akcija za potporu jednakopravnosti spolova.

Seminar *Za jači upliv pojedinaca/pojedinki u obitelji: novi pristup kućanstvu* (Workshop Empowerment of the Individuals and Families: A New Approach to Home Economics), organiziran u Ljubljani, 13. do 23. lipnja 1994. u povodu Međunarodne godine obitelji, ograničio se, pak, na nove pristupe radu kućanice, njegovoj filozofiji, sadržaju odnosno znanju te praksi u kućanstvu kao znanstvenoj disciplini (Glažar, 1995.: 5). U prilogu o tome kako naoružati seljačke žene za veći utjecaj u obitelji i gospodarstvu, lokalnoj zajednici i na višim ravnima društvene organiziranosti, na seminaru sam odredila četiri područja izobrazbe za kućanstvo seljačkih žena:

- ekonomija: izobrazba/osposobljavanje za dopunske djelatnosti,
- ekologija: ekološko osvještavanje i ekološko ponašanje,
- participacija: sudjelovanje u odlučivanju u obitelji/gospodarstvu i lokalnoj zajednici.

Za učinkovito djelovanje kućanstva i gospodarstva kao obiteljskoga poduzeća nužna su i znanja o organizaciji i podjeli rada u (seljačkom) kućanstvu i na poljoprivrednom gospodarstvu.

Kao primjer konkretnoga akcijskog plana uključivanja seoskih žena u lokalna razvojna nastojanja navodim *Program animacijske radionice »Baština krasa kao čimbenik lokalnoga razvoja: Krašanke u zaštiti prirodne i kulturne baštine«*

(Barbič, 1997.). Bila su određena teorijska polazišta, ciljevi i trodnevni program te evidentirane ključne osobe na terenu, koje su bile spremne animirati pojedinke/pojedince za sudjelovanje u radionicama i (su)voditi akcije za izvođenje konkretnih programa evidentiranja i očuvanja baštine krasa u pojedinima lokalnim zajednicama. Izradu programa radionice potaknula je direktorica Ureda Slovenske nacionalne komisije za UNESCO, koji je osigurao i financijska sredstva. Budući da za izvedbu radionica nije bilo moguće dobiti novčana sredstva, program je doslovce odležao u ladici Ureda Slovenske nacionalne komisije za UNESCO i u ladici autorice.

3.1.3. Studija i akcijski planovi poticanja spolne jednakopravnosti u razvoju poljoprivrede i sela

Studiju i akcijske planove, što su u Sloveniji bili namijenjeni poticanju spolne jednakopravnosti u razvoju poljodjelstva i sela, neposredno je ili posredno poticao FAO Regionalni ured za Europu.

Prva je, u nastojanju za poticanje ekonomske samostalnosti i uključivanje seljačkih žena u razvojne programe lokalnih zajednica, bila studija *Socio-ekonomski položaj i status seljačkih žena u Sloveniji* (Socio-economic situation and status of farm/rural women in Slovenia: National report) (Barbič, 1994.), čiji su podaci korišteni u Pregledu socio-ekonomskoga položaja seljačkih žena u odabranim državama srednje i istočne Europe (*Overview of the socio-economic position of rural women in selected Central and Eastern European countries* – FAO Regional Office for Europe, 1996.). Osim nekih općih podataka (o demografskoj strukturi stanovništva, ruralno-urbanim migracijama i vitalnosti stanovništva) Pregled daje podatke o socio-ekonomskom položaju seljačkih žena (o njihovoj uključenosti u obrazovanje, osposobljavanje i savjetovanje, o sustavu zdravstvenoga i mirovinsko-invalidskoga osiguranja), o položaju seljačkih žena u obitelji i na gospodarstvu, podatke o stanovanju i opremljenosti seljačkih kućanstava predmetima trajne potrošnje te podatke o istraživačkim projektima o seljačkim ženama i razvojnim programima, u kojima je posebna pozornost posvećena seljačkim ženama. Utvrđeno je da su takvi projekti i programi malobrojni. Među deset obuhvaćenih država, po jedan se identificiralo u Estoniji, Litvi, Latviji, Poljskoj, Slovačkoj, Mađarskoj i Bugarskoj, dva u Sloveniji, a nijedan u Češkoj i Hrvatskoj (FAO Regional Office for Europe, 1996.: 23).

Temeljem podataka studije o socio-ekonomskom položaju i statusu seljačkih žena u Sloveniji te, naravno, objavljenih podataka drugih slovenskih autora i autorica, po narudžbi Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i prehrane izraden je *Nacionalni akcijski plan uključivanja seljačkih i seoskih žena u razvoj* (Verbole, Mele-Petrič, 1996.). FAO Regionalni ured za Europu je taj plan, zajedno s planom za Mađarsku, ocijenio dvama najboljim akcijskim planovima država srednje i istočne Europe i objavio u samostalnoj publikaciji »Nacionalni akcijski planovi uključivanja seoskih žena u razvoj: studije slučaja Mađarske i Slovenije« (*National ac-*

tion plans for the integration of rural women in development: Case studies in Hungary and Slovenia – FAO Regional Office for Europe, 1997.). Autorica slovenske studije A. Verbole u prvome dijelu prikazuje socio-ekonomski položaj seljačkih i seoskih žena te politički okvir i organiziranost države/društva s motrišta bavljenja ženskim temama, uključujući društva seljačkih/seoskih žena i njihov savez kao nevladinu organizaciju. U drugome su, pak, dijelu utvrđeni ciljevi i ponuden akcijski plan njihova ostvarivanja. Za pojedine teme iz područja socijalnih, gospodarskih, političkih i drugih poslova ponudene su preporuke, nositelji i rokovi izvedbe. Autorica akcijskoga plana upozoruje da su rokovi određeni samo orijentacijski. Ona drži kako glavni nositelji najprije moraju odlučiti, hoće li izložen akcijski plan uopće poduprijeti (Verbole, 1997.: 33).

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i prehrane Republike Slovenije je 2002. financiralo nov Prijedlog nacionalnoga plana uključivanja žena u ruralni razvoj (Černič-Istenič, 2002.). Prijedlog osrednju pozornost usmjeruje teorijskom određivanju relevantnih tema kao što su: ruralni prostor i društveni razvoj, slovenski seoski prostor i poljodjelstvo, odabir ciljne skupine, izobrazba i školovanje, produktivan rad, reproduktivni rad, aktivnosti u slobodnom vremenu i javno djelovanje, životni standard i blagostanje te zdravstveni i socijalni položaj. Sve su teme opremljene prikladnim podacima. Na kraju je kratko određeno jedanaest područja potrebnih mjera (Černič-Istenič, 2002.: 17).

U partnerstvu Ministarstva poljodjelstva, šumarstva i prehrane, FAO i Biotehnoškoga fakulteta, Odsjeka za agronomiju od siječnja 2004. provodi se projekt »Nacionalni program za integraciju načela jednakih mogućnosti spolova te različitih dobrih i društvenih skupina u poljodjelstvu i ruralnom razvoju Slovenije« (*Promoting gender mainstreaming in agriculture and rural development* – TCP/SVN/2902) s temeljnim ciljem pridonijeti postizanju sigurnosti prehrane i trajnoga ruralnom razvoju, uz naglasak na integraciji seljačkih i seoskih žena u nacionalne razvojne programe i aktivnosti. Najvažniji su ciljevi:

- jačati ugradnju načela jednakih mogućnosti i sukladnih pristupa te
- pripremati nacionalni akcijski plan za ugradnju načela jednakih mogućnosti u programe i projekte razvoja poljodjelstva i ruralnog prostora.

Iz prijedloga je razvidna usmjerenost projekta ciljnoj skupini 40 do 50 vodećih osoba i stručnjaka za poticanje jednakopravnosti spolova u poljodjelstvu i ruralnom razvoju te stručnjaka u području poljodjelstva i razvoja seoskog prostora. Iako projekt još nije završen, vjerujemo da će postići oba postavljena cilja te tako, uz pripremu »nacionalnoga akcijskoga plana za integraciju načela jednakih mogućnosti u programe i projekte razvoja poljodjelstva i ruralnog prostora«, kao osposobljavanja skupine specijalista dati značajan prinos uključivanju seljačkih/seoskih žena u strategiju razvoja slovenskoga ruralnog prostora.

3.2. Prijedlog pristupa za uključivanje načela jednakih mogućnosti obaju spolova u strategiju cjelovita i održivoga razvoja slovenskoga sela

3.2.1. Polazišta

Temeljem Zakona o jednakim mogućnostima žena i muškaraca (2002.), sva su ministarstva obvezna provesti istraživanje uvjeta i položaja žena te imenovati osobu odgovornu za poslove jednakosti spolova. To znači da su, na razini državne uprave koja je obvezna osigurati i izvedbu spomenutih istraživanja, stvoreni formalni uvjeti za provedbu Zakona.

Možda je donekle otvoreno pitanje izvedbe prikladnih istraživanja položaja žena i zbiljskih mogućnosti ostvarivanja ustavnoga načela jednakosti pred zakonom, odnosno načela pravne jednakosti kao jednog od temeljnih prava čovjeka (Ustav Republike Slovenije, 14. članak).

Kontinuirano praćenje položaja žena interdisciplinarnim istraživanjima. Istraživanja se mora postaviti interdisciplinarno, odnosno najbolje bi bilo provesti jedinstveno istraživanje za sva ministarstva, unutar kojih bi se jedinstvenom metodologijom odredilo istraživačke teme, njihove sastavnice i indikatori te metode prikupljanja i analize empirijskih podataka.

Interdisciplinarni pristup ne omogućuje samo cjelovito odnosno međusektorsko poznavanje stanja, nego i uspoređivanje položaja i mogućnosti žena s obzirom na slojnu, prebivališnu ili drugu pripadnost.

Komparativnim se pristupom služi M. Černič-Istenič, sama ili sa suradnicima (Černič-Istenič, 2000.; Černič-Istenič, Kveder, Perpar, 2003.), kada uspoređuje poljoprivrednu obitelj, drugu seosku i gradsku obitelj/stanovništvo prema spolu.

Kao primjer cjelovitoga komparativnog pristupa proučavanju (seoske) obitelji valja pogledati tematski broj »Seoska i gradska obitelj u Hrvatskoj« (*Sociologija sela*, 2004, 164/164: 1-229).

Povezivanje seljačkih/seoskih žena u *nevladine organizacije i društva* (društva seljačkih/seoskih žena) treba poticati stručnom i novčanom potporom. Naravno, seljačke/seoske se žene moraju uključivati i u druge nevladine organizacije i društva na slovenskomu seoskom prostoru, u kojima su ponajvećma zastupljeni muškarci. Akcijama za podizanje samosvijesti seljačkih/seoskih žena, osvješćivanjem muškaraca i poticanjem uključivanja mladih obaju spolova u nevladine organizacije u selu može se seljačkim/seoskim ženama pokazati izlaz iz anonimnosti (seljačke) obitelji i seoskoga dvorišta.

Jednakopravnosti spolova u poljodjelstvu i selu uvelike pridonosi *pozitivna diskriminacija* žena i njihovih organizacija u dobivanju sredstava za individualne ili skupne projekte.

3.2.2. Prijedlog pristupa za uključivanje seljačkih/seoskih žena u strategiju cjelovita i održivog razvoja slovenskoga sela

Predlažemo kombinaciju dvaju pristupa.

Prvi pristup: Izvođenje programa/akcija namijenjenih u prvome redu seljačkim/seoskim ženama u stjecanju njihove ekonomske samostalnosti, osvješćivanju važnosti uloge žena u obitelji, na gospodarstvu i u lokalnoj zajednici te obrazovanje i osposobljavanje žena za javno djelovanje. Formalna jednakost obaju spolova, naime, u Sloveniji ne jamči automatski zbiljsku jednakopravnost, što zorno prikazuje ova zgoda:

Seljak je svojoj ženi dopuštao sve aktivnosti (krediti, planovi, izvedba), kako bi se seljačku kuću i gospodarstvo osposobilo za usluge seljačkoga turizma. No, nakon što su pripreme dovršene i žena htjela postati nositeljicom turističke djelatnosti na gospodarstvu, muž joj to nije dopustio.

Drugim riječima, jednakopravnog položaja seljačkih/seoskih žena ne može biti samo na osnovi osposobljavanja žena, nego također, ako ne prije svega, osvješćenjem muškaraca u slovenskom selu, kako bi jednakopravnost ženama ne samo formalno priznali, nego i djelatno pridonosili njezinom ozbiljenju.

Drugi pristup: Žene valja jednakopravnima uvažavati u svakoj fazi predloženog pristupa oblikovanju strategije cjelovita i održivog razvoja slovenskoga seoskoga prostora.

Kad projekt »Nacionalni program za integraciju načela jednakih mogućnosti spolova te različitih dobnih i društvenih skupina u poljodjelstvu i ruralnom razvoju Slovenije« bude dovršen, trebat će ga vrjednovati s motrišta doprinosa ozbiljenju jednakopravnosti spolova u programima razvoja seoskih zajednica te sve relevantne nalaze i prijedloge uključiti u oblikovanje strategije cjelovita i održivog razvoja slovenskoga ruralnog prostora.

4. Zaključak

U području razvoja seoskoga prostora te uključivanja načela jednakih mogućnosti spolova radi se o temeljnom istraživanju i oblikovanju teorijskih polazišta, na jednoj, te o konkretnim programima i poticajima, na drugoj strani. Povezivanje tih dvaju područja i pristupa unijet će novu kakvoću u oba područja, a istodobno potaknuti nove zamisli i rješenja za uvođenje načela jednakih mogućnosti u programe i projekte razvoja poljoprivrede i sela.

Literatura

1. Antić, G. Milica (2000.): Ne-srečno razmerje: strankarska politika in ženske v državah srednje in vzhodne Evrope. – *Družboslovne razprave*, Ljubljana, 16 (2000) 34/35: 127-139.
2. Barbič, Ana, ur. (1991.): Prihodnost slovenskega podeželja; Prostor, prebivalci, gospodarske dejavnosti. – Novo mesto: Dolenjska založba.
3. Barbič, Ana (1994.): Socio-economic situation and status of rural/farm women. National report. – Ljubljana: University of Ljubljana, Biotechnical Faculty (raziskovalno poročilo).
4. Barbič, Ana (1997.): Dediščina Krasa kot dejavnik lokalnega razvoja: Kraševke v varovanju naravne in kulturne dediščine. – Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta (delovno gradivo).
5. Barbič, Ana; Kovačič, Matija; Rupena-Osolnik, Mara (1991.): Razvojni projekt »Trebne«. – V: Ana Barbič, ur.: *Prihodnost slovenskega podeželja: Prostor, prebivalci, gospodarske dejavnosti*. – Novo mesto: Dolenjska založba.
6. Černič Istenič, Majda (2000.): Differences in the quality of life of women regarding their source of income – agriculture vis-à-vis non-agriculture. Research Reports. – Ljubljana: Biotechnical Faculty, University of Ljubljana – Agriculture, pp. 7-17.
7. Černič-Istenič, Majda (2002.): Predlog nacionalnega programa za vključevanje žensk v razvoj podeželja. – Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
8. Černič-Istenič, Majda; Kveder, Andrej; Perpar, Anton (2003.): Statistika kot orodje za kreiranje znanja uporabnikov. – Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije; Statistično društvo Slovenije.
9. European Commission Directorate-General for Agriculture (2002): *Newsletter*, No. 45, June 2002.
10. European Commission Directorate-General for Agriculture (2004, 2005): *Newsletter*, No. 70, December 2004/January 2005.
11. FAO Technical Consultation on Women and Pluriactivity (1983.): 13-17 June, Ljubljana, Yugoslavia.
12. FAO Regional Office for Europe (1996.): Overview of the socio-economic position of rural women in selected Central and Eastern European countries (prepared by Pirjo Siiskonen, Mikkeli Institute for Rural Research and Training, University of Helsinki, Finland).
13. Glažar, Saša A., ur. (2005.): Seminar/Workshop Empowerment of the Individuals and Families: A New Approach to Home Economics. University of Ljubljana, Faculty of Education, International Federation for Home Economics and Association, Home Economics Teachers of Slovenia. Ljubljana, July 13-23, 1994.
14. Heide, Morten; Groenhang, Kjell; Johannssen, Simeon (2002.): Exploring barriers to the successful implementation of formulated strategy. – *Scandinavian Journal of Management*, No. 18, pp. 217-231.
15. Jogan, Maca (2000.a): Postsocializem in antropocentrizem. – *Družboslovne razprave*, Ljubljana, 16 (2000) 34/35: 9-30.
16. Jogan, Maca (2000.b): Predgovor. – *Družboslovne razprave*, Ljubljana, 16 (2000) 34/35: 5-7.
17. Kovačič, Matija, ur. (1995.). Celovit razvoj podeželja: Izhodišča, sestavine in problemi celovitega razvoja podeželja v Sloveniji. Zbornik posveta. – Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Inštitut za agrarno ekonomiko.
18. Kovačič, Matija; Gosar, Lojze; Fabijan, Robert; Perpar, Anton; Gabrovec, Matej; Jakoš, Aleksander (2000.): Razvojno-tipološka členitev podeželja v Republiki Sloveniji. –

- Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Inštitut za agrarno ekonomiko – (Agrarna ekonomika in politika, študije, 6).
19. Mlinar, Zdravko (2004.): Prostorska sociologija in planiranje ob vstopanju v informacijsko družbo. – V: Anton Prosen, ur.: *Prostorske znanosti za 21. stoletje*. – Ljubljana Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, str. 63-79.
 20. Pristop k razvoju podeželja: Zbornik, zvezek 1 (1992.) – Ljubljana: Družba za razvoj podeželja.
 21. Pristop k razvoju podeželja: Zbornik, zvezek 2 (1994.) – Ljubljana: Družba za razvoj podeželja.
 22. Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006 (2004.) – *Uradni list Republike Slovenije*, Ljubljana, št. 46.
 23. Prosen, Anton (2004.): Jubilejnemu zborniku na pot. – V: Anton Prosen, ur.: *Prostorske znanosti za 21. stoletje*. – Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.
 24. Slovar slovenskega knjižnega jezika (1985.) – Ljubljana: Državna založba Slovenije.
 25. Šoštarčič, Marjeta (2005.): Pretresi v kmetijstvu. – *Delo*, Ljubljana, 22. februar 2005., str. 3.
 26. Ulbricht, Tilo L. V., ed. (1986.): *Integrated Rural Development: Proceedings of a symposium*. – Gravenhagen Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek.
 27. Verbole, Alenka (1997.): Case study of Slovenia. – In: *National action plans for the integration of rural women in development: Case studies in Hungary and Slovenia*. – Rome: FAO Regional Office for Europe.
 28. Verbole, Alenka; Mele-Petrič, Milka (1996.): *National Action Plan for Integration of Farm and Rural Women in Development: A case study of Slovenia*. Draft, presented at the FAO Workshop, 18 – 21 January, Wageningen, the Netherlands.
 29. Zakon o kmetijstvu (2000.) – *Uradni list Republike Slovenije*, Ljubljana, št. 54.
 30. Zakon o enakih možnostih žensk in moških (2002.) – *Uradni list Republike Slovenije*, Ljubljana, št. 59.

Prijevod sa slovenskoga jezika: *Antun Petak*

Ana Barbič

Oddelek za agronomijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

Vključitev žensk v strategijo razvoja podeželja

Povzetek

V prvem delu avtorica obravnava pristop k oblikovanju strategije celovitega in vzdržnega razvoja podeželskih skupnosti v Sloveniji. Poda pregled relevantnih dosedanjih prizadevanj na področju znanosti, raziskovanja in izobraževanja ter opredeli vlogo države v spodbujanju razvoja podeželja s posebnim poudarkom na Programu razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006, ki namenja posebno pozornost območjem z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Sledi avtoričin predlog pristopa k oblikovanju strategije celovitega in vzdržnega razvoja podeželskih skupnosti, ki je sestavljen iz naslednjih korakov: imenovanje ustrezne državne komisije, izdelava strategije, opredelitev mehanizmov za njeno uresničevanje, implementacija strategije in spremljanje njenih rezultatov.

Drugi del sestavka pa utemeljuje nujnost vključitve (kmečkih) žensk v strategijo razvoja podeželja na temelju dokumentov EU in Republike Slovenije, ki izpostavljajo zahtevo po enakopravnosti žensk v gospodarskem in družbenem življenju podeželskih skupnosti. Iz pregleda akcij (posvetov, raziskav in poskusov oblikovanja strategij) v Republiki Sloveniji je sicer razvidno, da je bilo na področju uresničevanja načela enakih možnosti obeh spolov v kmetijstvo in na podeželju sicer veliko storjenega, vendar bo po mnenju avtorice to načelo v praksi najlažje uresničevati, če bodo (kmečke) ženske upošteevane kot nepogrešljiva sestavina projektov/programov celovitega in vzdržnega razvoja podeželskih skupnosti.

Ključne besede: strategija razvoja podeželskih skupnosti, oblikovanje, vključitev (kmečkih) žensk, Slovenija

Dostavljeno: 9. maja 2005.

Sprejeto: 2. junija 2005.

Ana Barbič

Agronomy Department, Biotechnical Faculty, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

Integration of (Farm) Women Into the Strategy of Rural Development

Summary

The first part of the paper deals with the approach to formulating a strategy of integrated and sustainable rural development in Slovenia. The author presents an overview of relevant endeavours in the field of science, research and education, and defines the role of the state in stimulating rural development stressing The Programme of rural development for the Republic of Slovenia 2004-2006, which pays special attention to less favoured areas. Then, the author presents her own approach to formulating a strategy of integrated and sustainable development of rural communities composed of the following steps: appointing a relevant state committee, formulating strategy, identifying the mechanisms of its implementation, implementation of the strategy and monitoring its results.

Second part of the paper argues the necessity of integration of (farm) women into the strategy of rural development on the basis of relevant documents of the EU and of the Republic of Slovenia pointing out the need for equality of women in economic and social development of rural communities. The overview of actions (conferences, research projects, attempts to formulate relevant strategy) taking place in Slovenia, shows that a lot has been done in the field of promoting gender equality in agriculture and in the countryside but the author argues that the easiest way to put normative gender equality into practice is considering (farm) women as an indispensable component of projects/programmes of integrated and sustainable development of rural communities.

Key words: strategy of rural development, formulating, integration of (farm) women, Slovenia.

Received on: 9th May 2005

Accepted on: 2nd June 2005

Ana Barbič

Département d'Agronomie, Faculté de Biotechnologie, Université de Ljubljana, Slovénie

L'intégration des femmes dans la stratégie du développement rural

Résumé

Dans la première partie de son étude l'auteur traite l'approche de l'élaboration de la stratégie du développement complet et durable des communautés rurales en Slovénie. Elle présente un aperçu des efforts effectués jusqu'à présent dans les domaines de la science, de la recherche et de l'éducation puis elle définit le rôle de l'État en matière de stimulation du développement rural en soulignant particulièrement le Programme du développement rural de la République de Slovénie 2004-2006, lequel accorde une attention spéciale aux domaines ayant des possibilités limitées pour les activités agricoles. Suit la proposition de l'auteur en vue d'une approche pour l'élaboration de la stratégie du développement complet et durable des communautés rurales, à savoir les démarches: nomination d'une commission compétente de l'État, élaboration de la stratégie, définition des mécanismes de sa réalisation, mise en oeuvre de la stratégie et suivi des résultats.

La seconde partie de cette étude a pour base la nécessité d'inclure les femmes (paysannes) dans la stratégie du développement rural en vertu des documents de l'U.E. et de la République de Slovénie, lesquels ont pour exigence l'égalité des femmes dans la vie économique et sociale des communautés rurales. L'aperçu des actions entreprises (conférences, recherche et essais d'élaboration de stratégies) montre que beaucoup a été fait en République de Slovénie pour réaliser les principes de possibilités égales pour les hommes et pour les femmes dans l'agriculture et dans les campagnes. Mais l'auteur considère que ce principe d'égalité sera le plus facile à réaliser dans la pratique si les femmes (paysannes) sont nécessairement intégrées dans les projets/programmes du développement complet et durable des communautés rurales.

Mots-clés: stratégie du développement des communautés rurales, élaboration, intégration des agricultrices, Slovénie.

Reçu: le 9 mai 2005

Accepté: le 2 juin 2005